

NAZILLİ'Lİ ÂŞIK ERBABI¹

Prof. Dr. Caner IŞIK

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCID ID: 0000-0001-5472-597X.

Âşıklık geleneği denince Nazilli, Aydın, Muğla zayıf görünür. Lakin Âşık Ömer'i Âşık Kul Mustafa'yı tarihsel süreçte yetiştiren bu coğrafyada makam temelli güçlü bir âşıklık geleneği vardır. Söz temelli eksikliği de sanırım sade kendi başına Erbabı doldurmaya kudretli bir âşıktır. Erbabı Nazilli'nin son yüzyılımızda kültür dünyamıza kazandırdığı en önemli şahsiyetlerdendir. Dokuz bine yakın koşmasıyla Türk kültür dünyasında eşi benzeri olmayan bir şairdir. Adeta konuşması şiir ola şair Dedem Korkut geleneğinin yakın zamanda yaşayan temsilcilerindendir. Bu makalede âşık Erbabı'nın kısa bir tanımının yapılması hedeflenmektedir. Aslında bir doktora tezi hacminde daha derin bir çalışma yapılması gerekmektedir. Burada kısa hayatı dünya görüşünden özetle bahsedilmiş olup şiirlerinden çok az örnekler verilmiştir.

1. ÂŞIK ERBABI'NİN HAYATI

Nazilli'nin önemli bir kültür elçisi olan Âşık Erbabı'nın asıl ismi Arif Çubuk'tur. Âşık 1946 yılında Nazilli'de doğmuş, annesinin adı Zehra babasının adı İbrahim'dir. Hayatı, Nazilli, Güzelçamlı ve Selçuk'ta geçmiştir. Şenay hanımla evli olan Erbabı'nın Firaz ve Hayrettin adında iki evladı vardır. Hayatı boyunca mandıracılık başta olmak üzere birçok iş kolunda çalışmış, hayatının son döneminde ise Arvalya vadisinde bir çiftlikte yaşamıştır. Âşık Erbabı 26.07.2020 yılında 74 yaşında Selçuk'ta vefat etmiştir.

Arif Çubuk ilkokul mezunudur. İlkokulu bitirdikten sonra dede mesleği olan mandıracılığa başlamıştır. Kendi ifadesiyle hayvancılıktan üretilecek her ürünü yapabilecek bilgi ve beceriye sahiptir. Çalışma hayatına erken yaşlarda atılan Arif Çubuk, manevi ortamlarla da erken tanışmıştır. Çocukluk döneminde Nazilli de birçok tasavvuf temelli tarikatın etkin olduğunu işaret eder. Uşşaki, Rufai, Halveti, Melami, Alevi ve Bektaşî gibi çeşitli tarikatların bulunduğu meclislerde çok bulunduğunu belirtir. Nazilli'de bulunan bu meclislerde herkesin yere oturarak sabahlara kadar sazlı sözlü muhabbetler yapıldığını, sevgiden, dostluktan, güzellikten bahsedildiğini aynı zamanda bu mecliste Yunus Emre'den, Pir Sultan Abdal'dan, Şah Hatai'den, Kul Himmet'ten eserler söylendiğini belirtmiştir. Kendisinin hazırladığı özgeçmişinde söz konusu dönemden de bahsetmiştir;

"1946 yılında, Nazilli'de doğdum babam İbrahim annem Zehra'dır ilkokulu bitirdikten sonra dede mesleğimiz mandıracılığa başladım. İyi bir esnaf olarak yetiştiğimi sanıyorum. 1958'ler de en genç arkadaşım benden 30 yaş büyüktü oyuncaklarla oynayıp çocukluğumu yaşamadım o dönemde Nazilli'de Uşşaki, Melami, Halveti, Rufai, Mevlevi, Kadiri, Bektaşî ve Aleviler bir araya gelip sazlı sözlü deyişler ve ilahiler okuyup muhabbetler yapıyorlardı ben de her halde onlardan etkilendim. Saza başlayıp 1961'lerde şiir yazmaya başladım yazdığım şiirleri beğenmeyip imha ettim. 1964'lerde ifadesi daha iyi anlaşılır şiirler yazmaya başladım o dönemde bana mânâ kapısının aralanmasına vesile olan Mevlevi berber Vahit amca, ayakkabı tamircisi Mehmet amca, Alevi Binali amca rahmetli halamın eşi Kâdiri Niyazi eniştem, şemsiye tamircisi Ahmet efendi vardı (o herkese can cazım diye

¹ ADÜ TDE Bölümünde 2012 yılında danışmanlığını yaptığım lisans öğrencim Havva Yeşilyurt'un bitirme çalışmasından ve bitirme tezi için yapılan derlemeden faydalanılmıştır. Derleme birlikte yapılmış, alt taslak ve plan tarafımdan hazırlanmış, yazım aşaması birlikte gerçekleştirilmiştir. Derleme kayıt çözümlemesi Havva Yeşilyurt tarafından yapılmıştır. Kendisine çalışmaya yaptığı katkılardan dolayı bu vesile ile teşekkür ederiz.

İnsanlar arayıp, dengini bulsa
Seven sevdiğiyle, beraber olsa
Sevdiğim bana da, bi fırsat verse
El ele tutuşup, GEZMEK isterim.

Olmayan işimde, engel bahane
Herkes zevki sefa, elden bana ne
Sığamadım gitti, koca cihana
Savrulup havada, TOZMAK isterim.

Aşıklar söyleşir, curalı sazlı
Hepsini sınıdım, güzeller nazlı
Gözünün içinde, deryalar gizli
Kimseden habersiz, YÜZMEK isterim.

Vuslâta ermeyen, gönüller hasta
Kovma ERBABÎ ni, şu kara kışta
Umudum kalmadı, ellerim boşta
Aşkına sarhoşum, SIZMAK isterim.

4. SONUÇ

Erbabi Aydın /Nazilli âşıklık geleneği içinde mürşidi olan ve batını geleneği içselleştirmiş bir âşığıdır. Şiirleri bireysel temelde aşk, toplumsal temelde sorumluluk sahibi yurttaş, ilahi temelde ise yaratıcısına tabi bir inanç insanını işler. Erbabi üzerine yapılmış olan bu çalışma aslında günümüzde tükenmekte olan bilgelik kaynakları üzerine yapılmış bir çalışmadır. Halkın gözü ve gönlü olan âşıklar, hayatın her aşamasını bireysel, toplumsal ve ilahi temelde değerlendirip halkı şiirleri vasıtasıyla değerlendirir. Bu anlamıyla Erbabi'nin üzerine yapılmış olan bu çalışma bir şekilde onun üretimlerini kayıt altına almak ve onun halka yaptığı karşılıksız hizmeti görünür kılmak için yapılmıştır.

Nazilli'nin kurtuluşunun 100. Yılında Nazilli doğumlu Âşık Erbabi'yi konu edinerek Nazilli'nin yetiştirdiği önemli bir kültür değeri kayıt altına alınmıştır. Erbabi ismi gibi erlerin kapısı ve üstadıdır. 9 bine yaklaşan şiirleri ile Türk kültür dünyasında eşi benzeri olmayan bir şairdir. Şiirlerinin konu çeşitliliği, doğruya olan dikkati, adalete olan özeni ile irfan sahibi de olan bir kişi olmasıyla kaybolan değerlerimizdendir. Maalesef birçok kıymet gibi yaşadığı dönemde değeri anlaşılmamış, hatta sivri dilliği yüzünden birçok dışlanmalara maruz kalmıştır. Covid 19 salgınında 2020 de kaybettiğimiz Erbabi şiirleri ve ardından bıraktığı kitapları ile kültür dünyamızın üstatlarından olarak hak ettiği yeri tarih içinde alacaktır. Bu sempozyum da bu kayıt etme işinin önemli bir ayağı olacaktır.

KAYNAKLAR

Havva Yeşilyurt, Erbabi Hayatı ve Sanatı, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Caner IŞIK, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Bitirme Tezi, Aydın 2012.